

Totnagtoe wees het tekstonderzoek slechts drie van zulke kwesties aan.

En men behoeft niet bevreesd te zijn, dat ze nog beduidend zullen toenemen.

Zulk een gevaar dreigt alleen in de phantasie van hen, die denken als Prof. Visscher.

Maar kan die vrijheid van tekstonderzoek niet misbruikt worden?

Natuurlijk is misbruik nooit te keeren.

Alles wordt misbruikt, tot het heiligste: het gebed, de prediking, de Schrift, de naam des Heeren toe.

Maar het behoeft niet.

Prof. Visscher hamert er in zijn brochure gedurig op, dat de methode van Prof. Kuiper moet dienen om tegenstrijdigheden weg te werken.

Hij maakt in zijn brochure de uitdrukking, door Dr Kuiper in deze gebruikt: tegenstrijdigheden voor ons ietwat belachelijk.

Toch berust dit alles bij Prof. Visscher op misverstand.

Hij begrijpt de bedoeling van Dr Kuiper niet.

Geen Gereformeerde denkt er aan om het tekstonderzoek opzettelijk aan te wenden om zoogenaamde tegenstrijdigheden in de Schrift op te lossen.

Het tekstonderzoek vervolgt zijn weg, of er tegenstrijdigheden zijn of niet.

Wij, Gereformeerden, gaan er van uit, dat de Schrift niet met zichzelf in tegenspraak kan zijn. De tegenstrijdigheden zijn slechts schijnbaar. Soms kunnen wij er geen oplossing voor vinden. Dan eindigen wij met een: wij weten het niet. En blijken zijn eerste Herautartikel schaatst ook Prof. Kuiper zich daarvoor niet.

Maar het geval kan ook anders staan.

Tekstonderzoek kan hebben uitgewezen, dat een bepaalde tekst de voorkeur verdient boven een andere.

Wanneer dan iemand op een tegenstrijdigheid stuit tusschen een schriftplaats en dien minder goeden tekst, terwijl die tegenstrijdigheid in den beteren tekst niet bestaat, dan mag hij daarop toch wijzen.

In soortgelijk geval verkeerde voor zijn bewustzijn Prof. Kuiper.

Had hij de schrapping van het Markuslot verzonnen om van de tegenstrijdigheden in de opstandingsberichten af te komen, dan stond de zaak anders.

Maar zulk bedoelen was hem vreemd.

Het gold hier een oude kwestie. Hij helde er toe over het Markuslot los te laten. Wat natuurlijker dan, dat hij op die tegenstrijdigheden door het Markuslot veroorzaakt, niet inging!

Gaat iemand tekstkritische kwesties scheppen om van tegenstrijdigheden af te komen, dan dient dit beslist te worden veroordeeld.

Maar hier waren die tekstkritische kwesties er. Zelfs mogen wij die zoogenaamde tegenstrijdigheden bij ons tekstonderzoek niet den doorslag laten geven.

Wanneer er twee verschillende lezingen zijn, waarvan de een de tegenstrijdigheid opheft, de ander die laat bestaan, dan mag ik niet redeneeren: omdat er bij de eerste van tegenstrijdigheid geen sprake meer is, is die ook de juiste.

Neen, welke de juiste is moet op andere gronden worden uitgemaakt.

Zoo staan b.v. wij tegenover het Markuslot.

Wij meenen het op gronden, vroeger door ons aangegeven, als kanoniek te moeten handhaven.

Wij erkennen eenige schijnbare tegenstrijdigheid (al is die ook niet zoo gewichtig, als men het van zekere zijde wil voorstellen) tusschen dit Markuslot en de andere evangeliën.

Maar daarom wijzigen wij onze opinie over de kanoniceit ervan nog niet.

Geen enkel Gereformeerde bepaalt de juiste lezing naar het al of niet voorkomen van schijnbare tegenstrijdigheden erin.

Ook Prof. Kuiper niet.

Alleen verkeerd begrijpen kan zoo iets van hem doen denken.

De doorslag geeft alleen onbevangen geloovig tekstonderzoek.

Over de vrijheid van beweging, welke de belijdenis zelf toestaat en over de vrijheid van tekstonderzoek veroorloven wij ons nog één opmerking.

Wij gelooven, dat wanneer iemand bij het tekstonderzoek tot een vast resultaat is gekomen, het welk echter in eenig formeel opzicht met een bepaalde aanhaling in onze belijdenisschriften niet strookt, hij het best doet dit in den kerkelijken weg kenbaar te maken.

In zulke formeele kwesties is voorzeker vrijheid van beweging geoorloofd.

Maar vooreerst laat zich het formeele en het materiele niet altijd even gevoeglijk scheiden.

En vooral achten wij dit veilig met het oog op onzen tijd, waarin sommigen trachten den band aan de belijdenis al slapper te maken.

Niet, dat het praktisch belangrijk verschil zal opleveren.

Stel, dat Prof. Bavinck oordeelt: 1 Joh. 5:7 is niet kanoniek. Dan had hij dit gevoelen de plaatselijke kerk van Kampen of Amsterdam kunnen

laten weten en deze had het naar de Generale Synode kunnen doorzenden.

Dan zou ongetwijfeld de Synode gezegd hebben: daarover bestaat onder ons geen eenstemmigheid; indien wij echter die aanhaling uit art. 9 der Geloofsbelijdenis lichten, zouden wij daardoor den schijn op ons laden, alsof daarmee die tekst officieel door de kerken wordt geschrapt; daarom, hoogerleeraar, wij geven u vrijheid uw gevoelen te behouden en er voor uit te komen.

Maar wel zou er dit voordeel in liggen, dat de gemeente ook die formeele kwesties ten allen tijde zou kunnen overzien en er het besluit uit trekken, dat zij de geloofswaarden als zoodanig niet raken.

Natuurlijk staat een geval als van Prof. Kuiper hier geheel buiten.

Hij deed in zijn gesprek met den heer Netelenbos, gelijk hij dat in „De Heraut“ kort wedergaf, uitkomen, dat hij in zake het Markuslot nog niet tot een vast resultaat was gekomen. Hij zeide, dat het slot van het Markusevangelie waarschijnlijk niet van Markus was.

Nu gaat het niet aan om van iets, waaromrent men nog geen zekerheid heeft, een gravamen (bezwaa) te maken.

Dan moet men eerst tot zekerheid zoeken te komen.

Men doet dan het veiligst er vooralsnog geen publicatie aan te geven.

Iets anders zou het natuurlijk zijn indien het een der waarheden b.v. de opstanding van Christus zelf betrof.

Indien men daaraan ook maar eenigszins twijfelde, zou men gehouden zijn, dit werkelijk bekend te maken.

Doch in ondergeschikte, formeele kwesties wachte men tot men vastheid heeft.

Men kan in een particulier gesprek hiervan gewag maken.

Maar verder moet men niet gaan.

Daarom kan het niet goedgekeurd van den heer Netelenbos, dat hij de publicatie er van op zich nam.

Dat had hij aan Prof. Kuiper kunnen overlaten.

En als dan Prof. Visscher hieruit een slaatje wil slaan en schrijft: „Het was natuurlijk niet aangenaam voor Dr Kuiper, dat Dr Netelenbos klapte uit de school. Gold het iets anders dan de beginselen, dan zou deze daad ongetwijfeld afkeurenswaardig zijn geweest. Maar nu het een uitspraak geldt in zake beginselen, kan ik niet inzien, dat daarmee aan Dr Kuiper onrecht is geschied“ (bl. 31), zoo kunnen wij ons dat voorstellen van een inquisitoriaal-aangelegd man, maar van Prof. Visscher niet.

Daardoor toch doet hij het voorkomen, alsof men nu onbedoeld gekomen is achter iets, wat Prof. Kuiper zorgvuldig had willen verbergen. Of zooals Dr Visscher het zelf uitdrukt: „Wij mogen niet in de binnenkamer andere menschen zijn dan buiten voor het aangezicht des volks“ (bl. 31).

Hier maakt Dr Visscher Prof. Kuiper zwart als heterodox (ketter), maar onder de bijvoeging, dat hij een orthodox masker zou hebben voorgedaan.

Welnu, zulk een aantijging noemen wij kortweg verfoelelijk.

Als Prof. Kuiper tot de Synode zou gesproken hebben: „ik weet niet of de aanhaling van Markus 16:16 in Zondag 26 wel kracht heeft, omdat ik er niet zeker van ben, of op grond van geloovig tekstonderzoek niet moet worden aangenomen, dat het slot van Markus er niet in hoort“, dan zou de Synode niet alleen moeten antwoorden: „wij mogen in zulk een zaak, die niet het beginsel van den doop noch het beginsel van het Schriftgezag, noch eenig ander beginsel raakt, uw conscientie niet binden, temeer daar geloovige geleerden het er niet over eens zijn“, maar zij zou er in meer of minder berispelende vorm aan toevoegen, haar met zulke kwesties voortaan niet meer lastig te vallen, vóór hij het met zichzelf is eens geworden.

En onder dat voorbehoud dan ook, n.l. dat men zelf tot vaste overtuiging is gekomen, dringen wij erop aan, om ook waar men en niet slechts zakelijk, van eenige uitspraak in de belijdenisschriften meent te moeten afwijken, dit op kerkelijke wijze ter kennis van onze kerken te brengen.

Doch uitsluitend met het oog op de tegenwoordige omstandigheden.

Om de vrijheden, die sommigen zich in beginsel-kwesties tegenover de belijdenis wel eens zouden kunnen veroorloven, tegen te gaan.

En niet om de beschuldigingen van Prof. Visscher, die totaal ongegrond zijn.

Een volgend maal ons slotartikel.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Nog eens de Kindertoeslag.

Het artikel van den heer Huizinga heeft mij gerustgesteld.

Zijn qualificatie van het z.g.n. kindergeld deed mij vermoeden, dat hij in deze loonsbeschouwing een ernstige afwijking zag van de gereformeerde lijn, en ik verwachtte niet anders, dan dat hij

mij in een principiële uiteenzetting mijn „ethische“ dwaling zou aantoonen. Doch dit is nog al meegevallen. Ik heb in dit woord „ethisch“ veel meer gelezen, dan de samensteller van het sociale werkplan voor Patrimonium ermee bedoelde, want hij heeft met dit adjectief slechts dit willen zeggen, dat de verdediging van het kindergeld niet objectief steun vindt in de Heilige Schrift, doch subjectief voortvloeit uit een soort medelijden of medegevoel met de groote gezinnen.

Nu begrijpen we elkaar beter.

Van ketterij is dus geen sprake.

De heer H. denkt er niet aan ons ethische gevoelens toe te dichten, maar mag ik hem dan vriendelijk verzoeken met zijn qualificaties in 't vervolg wat voorzichtiger te zijn. Wij zijn zoo spoedig geneigd om alles in loketten te verdeelen, en op elke meening, al behoort ze ook tot de meest verafgeleide principes, een cachet te drukken, en sommigen zijn tegenwoordig al heel gauw met het woord „ethisch“ klaar, doch voor dit snelkeuren en snelstempelen moeten we op onze hoede zijn. De praktijk der laatste jaren heeft bewezen, dat wat vroeger als een onwrikbaar calvinistisch principe werd verdedigd, thans tot de meer neutrale zone wordt gerekend, en de ontwikkeling van ons eigen partijleven, die niet buiten het groote wereldleven omgaat, heeft ons in niet geringe mate bescheidenheid geleerd.

Daarmee ontken ik natuurlijk het bestaan der grondprincipes niet.

Er zijn hoofdbeginselen, die nooit wankelen.

Wij belijden eeuwige waarheden, die wij tot geen prijs loslaten, doch ik kan nog niet inzien, dat onder die fundamentele gereformeerde grondstellingen het al of niet aanvaarden van het kindergeld een plaats inneemt. De gansche quaestie is voor mij niet van dat gewicht, en ik denk er niet aan om mijn opvatting gereformeerder te noemen dan de meening van den heer Huizinga, doch begeer ook niet voor minder gereformeerd dan hij door te gaan.

Bovendien is mijn opponent in zijn beoordeeling niet juist.

Hij vergist zich, wanneer hij de verdediging van het kindergeld alleen laat opkomen uit medelijden met de groote gezinnen, en het is niet waar, dat de kinderbijlag slechts steunt op gevoelsoverweging. Deze loonsbepaling hangt samen met onze beschouwing van de loonsfactoren, en met de diepgaande vraag, of bij het loon alleen gerekend mag worden met den gepraesteerden arbeid, of dat ook in aanmerking komen de behoeften van het gezin. M.i. dienen ook deze mee te spreken. Zonder ook maar in het minst in de Marxistische wateren te willen verzeilen, geloof ik niet, dat loon naar werk als regel is door te voeren. In geen enkelen kring kan deze maatstaf consequent worden gevolgd. Overal vinden we nog andere loonsfactoren dan dien der arbeidsprestatie, en de voorbeelden liggen voor het grijpen, dat ook de grootte der behoeften haar invloed oefent. Ik kan hierop thans niet dieper ingaan, omdat ik dan in den breede over arbeid en loon zou moeten handelen, doch ik stipte dit even aan, om tegenover den heer Huizinga te handhaven, dat bij de verdediging van het kindergeld geen medelijden spreekt, maar de overtuiging, dat de levensbehoeften van den werkmans niet buiten beschouwing mogen en kunnen blijven.

Straks kom ik hierop wel terug.

Thans wil ik eerst een opmerking maken over 't eerste punt, dat mijn geachte opponent noemt. Hij beweert, dat het kindergeld pas met de crisisjaren zijn intrede heeft gedaan, en eigenlijk een gevolg is van allerlei noodmaatregelen, die de regering nemen moest om de menschen tegen de duurte te beschermen, en de verkwisting onder de ongehuwden en kinderloozen tegen te gaan. Ik wil niet ontkennen, dat de malaise der oorlogsjaren de praktische invoering van het kindergeld ten eerste heeft bevorderd, wat ook uitsnemend te verklaren is, doch daarover gaat het toch niet. De vraag is, of het kindergeld pas als een noodspont in den bangen tijd, die achter ons ligt, uitgedacht en verdedigd werd, of dat het ook voor dien is aangeprezen en voorgestaan, en het antwoord op die vraag is niet ver te zoeken.

Reeds voor den oorlog is de kindertoeslag verdedigd.

Ook toen vond deze loonsbepaling in onze kringen instemming.

Prof. Diepenhorst b.v. heeft zich toen reeds als een warm voorstander doen kennen, en daarom begrijp ik niet, hoe de heer H. er toe komt om het kindergeld als een soort crisisproduct te beschouwen. Hij weet toch wel, dat reeds geruimen tijd voor 1914 in de tractemensbepaling van veel predikanten de kinderbijlag was opgenomen, en al is het ook, dat in de toepassing van deze loonsgedachte de ellende-tijd der verlopen oorlogsjaren verhaastend heeft gewerkt, het gaat niet aan om te leeraren, dat men pas in dien tijd tot dit stelsel gekomen is.

Het bestond reeds vroeger.

Het werd ook eerder toegepast.

Het is alleen in de crisisjaren meer op den voorgrond getreden, en in de profijtelijkheid voor het sociale leven meer openbaar geworden.

Ten
Hij
M.i.
Tere
is me
predikt
ons oo
gezinsl
is of t
dergeld
ze voo
algeme
de eise
gegeve
gezin
Over
Noch
ment.
De v
arbeide
slechts
dus ni
de lev
als reg
in het
maatre
bath-
eigenar
de rijk
niet ga
kennen
in strij
Wil
om de
Mag
om vo
te verd
naar n
een on
behoeft
niets o
behoeft
Godsve
maakt
de zor
van all
kinderg
wij om
instrum
Nu
voor zi
Niet
kindere
Daar
het loo
en hij
loon h
en zijn
mag hi
zeker v
richtie
welk d
trouwde
Strijd
Hoe
M.i.
sociale
naar d
zelen v
inzinkt
euvel
gen het
trouwer
het ge
tegen a
hine tij
monit
de voo
weging
trouwer
vinisten
stellige
Zoo
Onze
En v
van far
weest
het dag
vertrou
Hierb
De h
standpo
Het l
te hulp
motieve
Evenmi
ziekeli
ken, m
penhors
heid is
het lev
immer
beider
de kost
worden
dat wa
tuurlijk
beinvlo
Van
heer l